

Қазақстанның сыртқы экономикалық қызметіне және оның теңге бағамына әсеріне шолу

ҚАЗАҚСТАН
ҚАРЖЫГЕРЛЕР
ҚАУЫМДАСТЫҒЫ

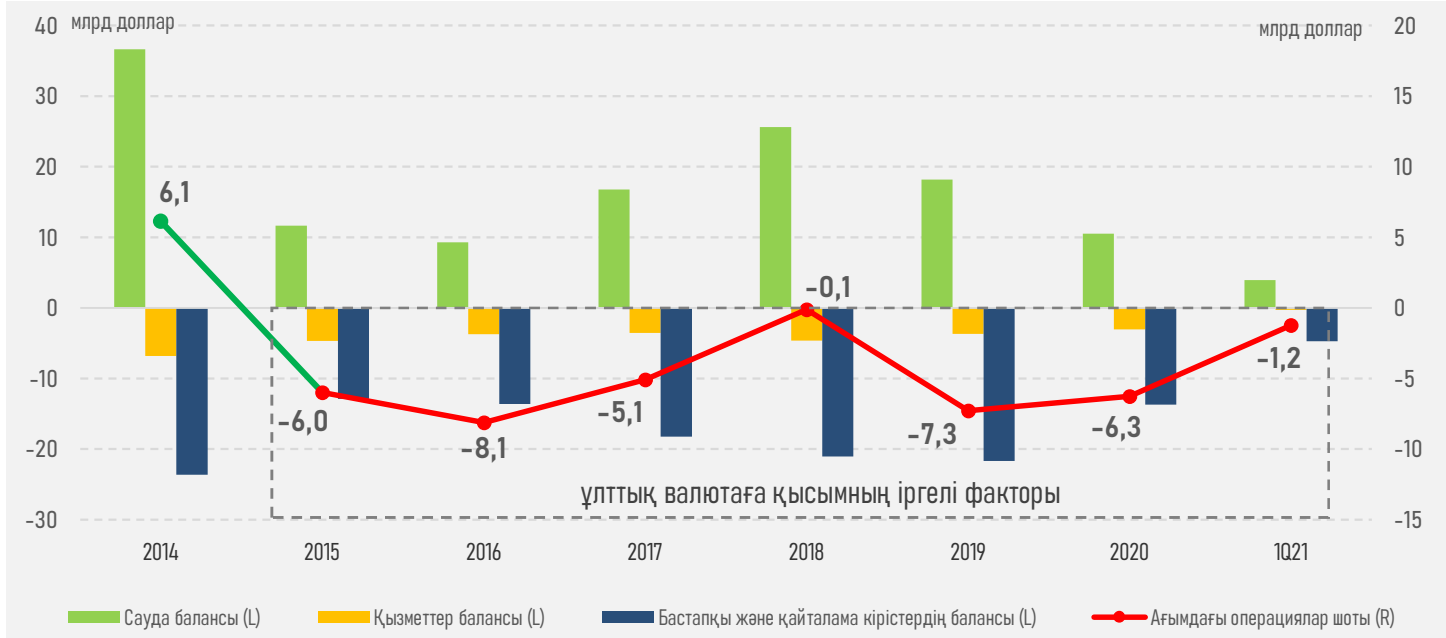
АССОЦИАЦИЯ
ФИНАНСИСТОВ
КАЗАХСТАНА

шілде 2021

Негізгі тенденциялар:

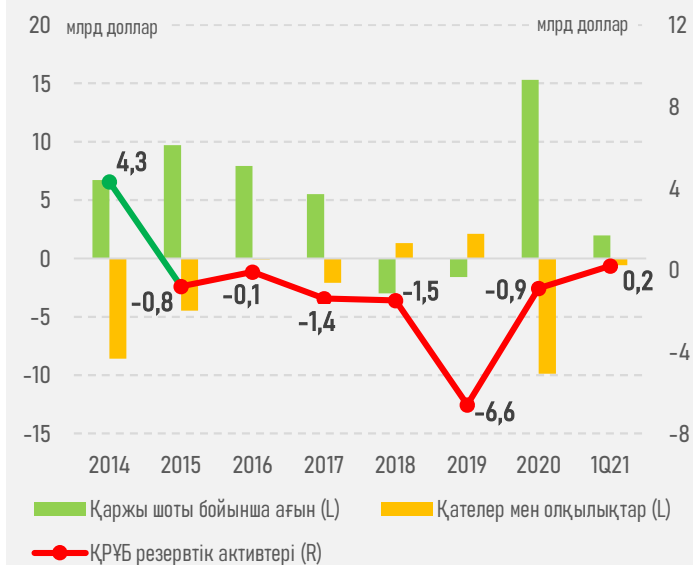
- Ағымдағы шоттың созылмалы тапшылығы елдегі шетел валютасына тұрақты сұранысқа ықпал етеді. Бұл тапшылықты қаржыландыру шетелден капитал тарту есебінен де (шетелдік инвестициялар мен қарыздар), сондай-ақ ҚРҰБ резервтерінен де жүргізіледі.
- Екінші жағынан, ұлттық валютаға импорттың өсуіне алып келетін ынталандырушы бюджет саясаты да қысым көрсетіп отыр.
- Ұлттық қордан берілетін трансферттердің жоғары үлесіне қарамастан (14-21 жылдары республикалық бюджетке түсетін барлық түсімдердің үштен бірінен астамы трансферттерге тиесілі болды), бюджет жыл сайын тапшылықпен (орта есеппен 1,4 трлн теңгеге) қысқарды.
- Қосарланған тапшылық — бюджет және АОШ — инфляциялық процестерді жеделдетеді, елдің халықаралық инвестициялық ұстанымын нашарлатып, экономика өсуінің ұзақ мерзімді орнықтылығына қол жеткізуді қиындата отырып, сыртқы борыштың өсуіне алып келеді.
- 2020 жылы қателіктер мен олқылықтар бабының барынша теріс мәні (10 млрд доллар жылыстауы) байқалды.
- ҚРҰБ, ҰҚ және КМҚ валюталық операцияларының KASE-дегі инвалюта ұсынысының жалпы үлесінде өсуі байқалады. Соңғы 17 айда бұл операциялар нарықтағы барлық валюта ұсынысының жартысына жуығын (44%) құрайды.
- Сонымен қатар, мұнай бағасының қарқынды өсуі (2021 жылғы қаңтардан бастап Brent 46%-ға қымбаттады) АОШ және республикалық бюджет тапшылығын теңестіруге және тиісінше ұлттық валюта бағамына жоғары қысымды төмендетуге ықпал ететін болады.
- Жүйедегі оң мөлшерлемелерді сақтау аясында бюджеттік тәртіптің жақсаруы, мемлекеттік активтерді жекешелендірудің жеделдеуі, ҚР МБҚ-ға шетел капиталының түсуі басқа да оң фактор болуы мүмкін.

Ағымдағы операциялар шоты (АОШ)*

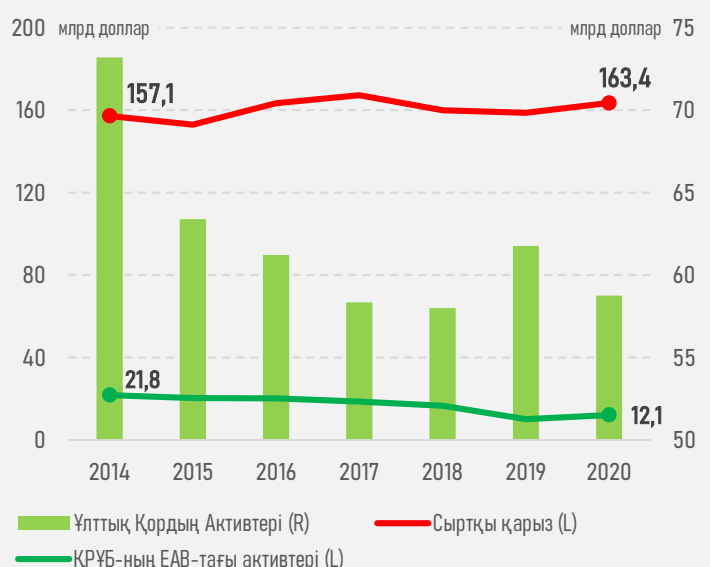

АОШ тапшылығын қаржыландыру

ҚРҰБ қаржылық шоты және резервтік активтері

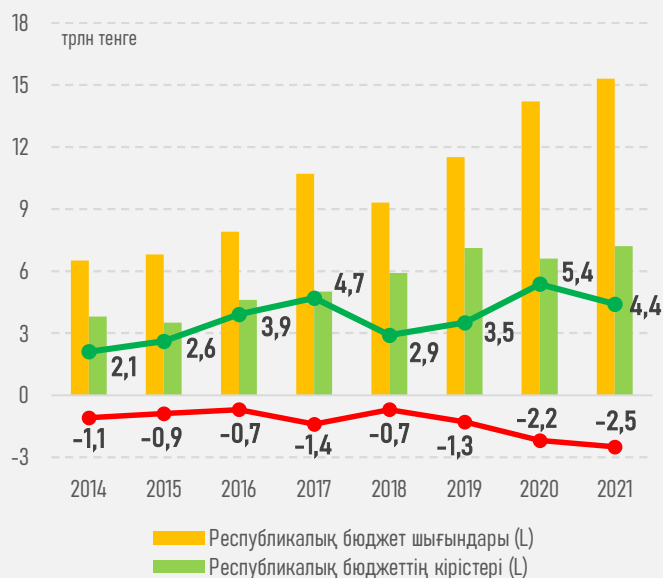
Сыртқы борыш, Ұлттық қордың активтері, ҚРҰБ резервтері

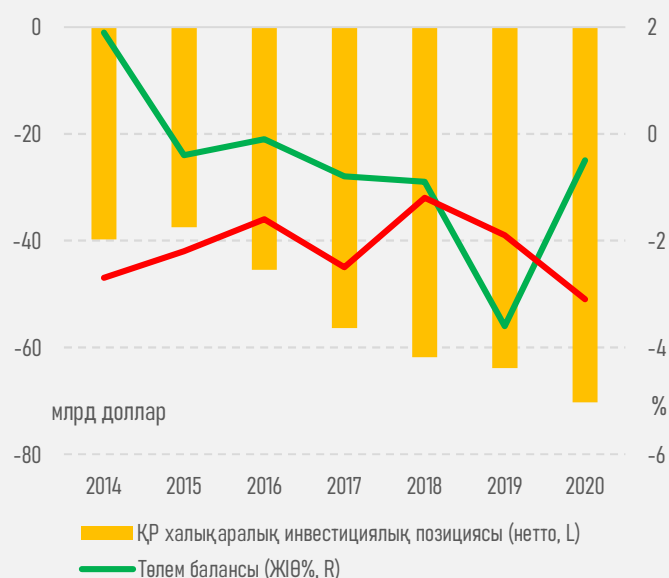
* Деректер көзі: ҚРҰБ, KASE, ҚР СЖРА ҰСБ сайттары

Бюджет және ҚР халықаралық инвестициялық позициясы

Республикалық бюджет балансы

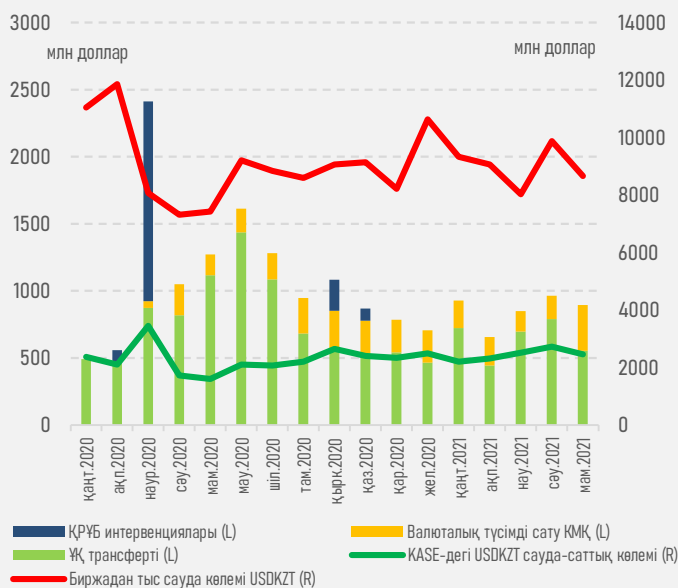

ҚР халықаралық инвестициялық позициясы (нетто)

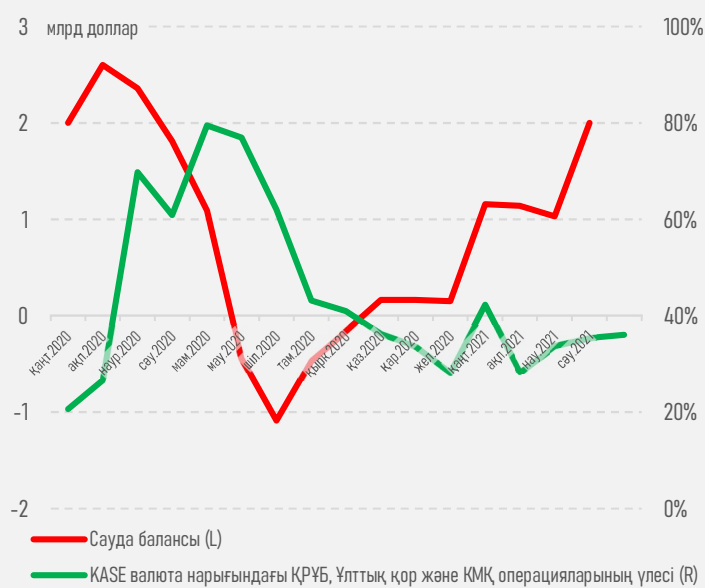

ҚРҰБ, ҰҚ, КМҚ субъектілерінің валюталық операциялары

ҚРҰБ, ҰҚ және КМҚ жиынтық валюталық операциялары

ҚРҰБ, ҰҚ және КМҚ сауда балансы, валюталық операциялары

* Деректер көзі: ҚРҰБ, KASE, ҚР СЖРА ҰСБ сайттары

© Қазақстан қаржыгерлер қауымдастығы, 2021

Резюме

Соңғы жеті жыл ішінде ҚР-да АОШ және республикалық бюджеттің "Қос тапшылығы" байқалады, бұл ұлттық валюта бағамына айтарлықтай қысым көрсетеді, инфляциялық процестерді жеделдетеді, сыртқы борыштың өсуіне алып келеді, сол арқылы экономиканың сыртқы жағдайларға (шикізат нарығы мен капитал нарығы) осалдығын күшейтеді.

Бюджет тапшылығын және АОШ өтеу үшін ішкі ресурстар (Ұлттық қордың активтері, ҚРҰБ резервтері), сондай-ақ сыртқы (инвестициялар мен қарыздар) пайдаланылады. Осыған орай, мысалы, Ұлттық қордың активтері 2014 жылдан бастап 22%-ға, 73,2-ден 57,1 млрд долларға дейін төмендеді, ал Сыртқы қарыз ЖІӨ-нің 71-ден 95%-ға дейін ұлғайды, оның ішінде мемлекеттік қарыз ЖІӨ-нің 14%-дан 29%-ға дейін өсті.

Сонымен бірге, әлемдік экономиканың да, қазақстандық экономиканың да тез қалпына келуімен жұмсақ бюджет саясатына деген қажеттілік айтарлықтай төмендейді. Қалпына келтіру кезеңінде өзекті емес және тиімсіз бағдарламаларды кейіннен қысқарта отырып, шығыстардың бір бөлігін экономиканы әртараптандыруды қолдауға қайта бағыттап отырып, экономиканы қолдаудың әртүрлі мемлекеттік бағдарламаларының тиімділігін бағалауды қамтитын бюджеттік шоғырландыруды қараған орынды.

Осылайша, мұнай емес бюджеттің кірістерін ұлғайтуға болады, бұл неғұрлым қолайлы сыртқы жағдайлармен бірге екі тапшылықты да теңестіруге, таза халықаралық инвестициялық позицияны күшейтуге, сондай-ақ ұлттық валютаға қысымды төмендетуге мүмкіндік береді.